

एन्क्रिप्शन संपवणे

लोकप्रिय मेसेजिंग अॅप्सवर ट्रेसेबिलिटी लागू केल्याने वापरकर्त्यांच्या गोपनीयतेत अतिक्रमण होईल

माहिती तंत्रज्ञान (मध्यस्थ मार्गदर्शक तत्वे आणि डिजिटल मीडिया एथिक्स कोड) नियम २०२१ लागू होण्याच्या जेमतेम एक दिवस आधी, व्हॉट्सअॅपने नियमाविरुद्ध दिल्ली उच्च न्यायालयात धाव घेतली - विशेषतः ज्याने आदेश दिला आहे की "मुख्यतः संदेशवहनाच्या स्वरूपात सेवा पुरविणार् या महत्त्वपूर्ण सोशल मीडिया मध्यस्थामुळे न्यायालयीन आदेशानुसार त्याच्या संगणक संसाधनावरील माहितीच्या पहिल्या प्रवर्तकाची ओळख पटवणे शक्य होईल". "महत्त्वपूर्ण सोशल मीडिया मध्यस्थ" ५० लाखाहून अधिक नोंदणीकृत वापरकर्त्यांसह एक आहे हे स्पेसिफिकेशन पाहता, व्हॉट्सअॅपच्या मेसेंजर सेवेवर स्पष्टपणे परिणाम होईल. व्हॉट्सअॅपचा युक्तिवाद असा आहे की अनुपालन आणि ट्रेसेबिलिटीसाठी, त्याला त्याची एंड-टू-एंड एन्क्रिप्शन सेवा मोडकरावी लागेल जी संदेश केवळ प्रेषक आणि रिसिव्हरद्वारे वाचण्यास अनुमती देते. त्याचा युक्तिवाद असा आहे की एन्क्रिप्शन वैशिष्ट्य गोपनीयता संरक्षणाची परवानगी देते आणि ते मोडणे म्हणजे गोपनीयतेचे उल्लंघन होईल. प्रश्न विचारला जावा असा आहे की हानिकारक सामग्रीच्या बाबतीत ट्रेसेबिलिटी मार्गदर्शक तत्वे (एन्क्रिप्शन मोडून) कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी महत्वाची आहेत का? इलेक्ट्रॉनिक्स आणि आयटी मंत्रालयाने प्रसिद्ध केलेल्या पत्रकात म्हटले आहे की ट्रेसेबिलिटी उपाय कायद्याच्या अंमलबजावणीद्वारे "शेवटचा उपाय" म्हणून वापरला जाईल आणि केवळ विशिष्ट परिस्थितीत येईल, जसे की "भारताच्या सार्वभौमत्व आणि अखंडतेशी संबंधित गुन्ह्याचे प्रतिबंध, शोध, तपास, खटला किंवा शिक्षा ... किंवा बाल लैंगिक अत्याचाराचे साहित्य, तुरुंगवासाची शिक्षा..." या प्रतिपादनावरून असे दिसून येते की ही आवश्यकता पुढास्वामी यांच्या निर्णयाशी सुसंगत आहे ज्यात स्पष्ट केले आहे की गोपनीयतेच्या अधिकारावर कोणतेही निर्बंध आवश्यक, प्रमाणबद्ध असणे आवश्यक आहे आणि त्यात गैरवर्तनाविरुद्ध संरक्षण समाविष्ट असणे आवश्यक आहे.

परंतु आता कायदा अस्तित्वात असल्याने सरकार यापूर्वीच आयटी कायद्याच्या कलम ६९ (३) अंतर्गत एन्क्रिप्टेड डेटा आणि २००९ च्या टेहळणी नियमांचे नियम १७ आणि १३ अंतर्गत एन्क्रिप्टेड डेटा चा वापर करू शकते ज्यात मध्यस्थांना असे करण्याची तांत्रिक क्षमता असताना आणि जेव्हा कायद्याच्या अंमलबजावणीला दुसरा पर्याय नसतो तेव्हा डिजिटल मध्यस्थे मदत करणे आवश्यक आहे. याशिवाय, हे अजूनही व्हॉट्सअॅपसारख्या मध्यस्थांकडून एन्क्रिप्टेड डेटा, मेटाडेटा आणि डिजिटल ट्रॅल्स शोधू शकते. ट्रेसेबिलिटी लागू करण्याचा त्रास असा आहे की, कोणतेही स्वतंत्र किंवा न्यायालयीन निरीक्षण असल्यासारखे संरक्षण न करता, सरकारी एजन्सी अस्पष्ट कारणास्तव कोणत्याही वापरकर्त्याची ओळख शोधू शकतात आणि यामुळे व्हिसल-ब्लोअर आणि पत्रकारितेच्या स्रोतांच्या अज्ञातवासाशी तडजोड होऊ शकते, जे सार्वजनिक हितासाठी काम करत असल्याचा दावा करू शकतात. व्हॉट्सअॅपचा असा युक्तिवाद आहे की, "चॅट 'ट्रेस' करण्यासाठी मेसेजिंग अॅप्सची आवश्यकता असणे म्हणजे आम्हाला पाठविलेल्या प्रत्येक संदेशाचे बोंटांचे ठसे ठेवण्यास सांगण्यासारखे आहे... आणि मूलभूतपणे गोपनीयतेच्या अधिकाराला कमी करते" हे अतिशयोक्ती नाही. जर काही असेल, तर सरकारने मध्यस्थांच्या ट्रेसेबिलिटी वचनबद्धतेबाबत आपल्या भूमिकेचा फेरविचार करणे आवश्यक आहे आणि त्याऐवजी दीर्घकाळ ापासून प्रलंबित असलेल्या डेटा संरक्षण विधेयकाचे कायदे करण्याबरोबरच विद्यमान जागतिक सर्वोत्तम पद्धतींच्या अनुषंगाने आयटी कायदा, २००० मध्ये सुधारणा करणे आवश्यक आहे.